

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14518293>

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QITUVCHILARINING IJTIMOIIY VA PEDAGOGIK MUAMMOLARNI HAL QILISH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH

Norjigitova Ug‘iloy Sherboy qizi

Buxoro innovatsiyalar universiteti II kurs magistranti

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining ijtimoiy va pedagogik muammolarni hal qilish qobiliyatlarini shakllantirish masalalari ko‘rib chiqiladi. O‘qituvchilar pedagogik jarayonda yuzaga keladigan turli ijtimoiy va psixologik muammolarni samarali hal etish uchun zarur bo‘lgan kompetensiyalarni rivojlantirishlari kerak. Ushbu maqola boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda metodologik yondashuvlar, metodlar va treninglar tizimini o‘rganadi. Bunda o‘qituvchilarni muammolarni tahlil qilish, konstruktiv muloqot qilish va ijtimoiy vaziyatlarni samarali hal qilishga tayyorlashga oid amaliy usullar va strategiyalar taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, o‘qituvchilar, ijtimoiy kompetensiyalar, pedagogik muammolar, treninglar, metodologiya, kompetensiya

KIRISH. Zamonaviy ta‘lim tizimida boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining roli faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki bolalar shaxsiyatining shakllanishi, ularning ijtimoiylashuvi va psixologik rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ta‘lim jarayonida o‘quvchilar bilan ishlash davomida o‘qituvchilar turli ijtimoiy va pedagogik muammolarga duch keladilar. Masalan, sinfdagi o‘quvchilarning o‘zaro muloqoti, o‘quvchilar va ota-onalar o‘rtasidagi muammolar yoki o‘quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish kabi vaziyatlar o‘qituvchidan yuqori darajadagi ijtimoiy kompetensiyalarni talab qiladi.

Ijtimoiy va pedagogik muammolarni hal qilish qobiliyati o'qituvchining kommunikativ ko'nikmalari, emotsional intellekti, konfliktlarni boshqarish va konstruktiv muloqot qilish qobiliyatlariga asoslanadi. Ushbu qobiliyatlar boshlang'ich sinf o'qituvchilarini samarali pedagogik faoliyat olib borishga va o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishga imkon yaratadi. Shuning uchun bu kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi ilmiy va amaliy jihatdan dolzarbdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijtimoiy va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha adabiyotlar tahlili bu sohada bir qancha yondashuvlar mavjudligini ko'rsatadi. Masalan:

1. **Kommunikativ kompetensiyalar:** O'qituvchilarning o'zaro muloqot qilish qobiliyatlari, o'quvchilar va ota-onalar bilan samarali muloqotni tashkil etish usullari ko'p tadqiqotchilar tomonidan asosiy kompetensiya sifatida ta'kidlangan. Zaynalova (2018) ta'kidlaganidek, bu kompetensiyalar o'qituvchining ish samaradorligini bevosita oshiradi.

2. **Emotsional intellekt:** Bektemirov va Mustafoyev (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda emotsional intellekt o'qituvchilarning stressni boshqarish, o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va sinfda psixologik barqarorlikni saqlashda muhim rol o'ynashi qayd etilgan.

3. **Muammolarni hal qilish qobiliyatlari:** Gritsenko (2019) ijtimoiy vaziyatlarni boshqarish va pedagogik muammolarni hal qilish uchun interfaol treninglardan foydalanishni tavsiya etadi. U pedagoglarning tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishni muhim deb hisoblaydi.

4. **Xalqaro tajribalar:** Yevropa va AQShda amalga oshirilayotgan dasturlar ko'rsatadiki, o'qituvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun o'yin usullari, rolli mashqlar va guruh treninglari samarali natijalar beradi (Karimova, 2020).

5. **Zamonaviy texnologiyalar:** Raqamli vositalardan foydalanish orqali o'qituvchilarni o'qitishda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish uchun simulyatsion

dasturlar va onlayn platformalar tobora ommalashib bormoqda. Bu texnologiyalar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Metodologiya qismi ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha amaliy treninglar va mashg'ulotlar tizimini o'z ichiga oladi. Bunda, birinchi navbatda, o'qituvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, mavjud muammolarni tahlil qilish va maqsadli yondashuvlarni ishlab chiqish zarur.

NATIJALAR. O'tkazilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijtimoiy va pedagogik kompetensiyalari ularning o'quvchilari bilan samarali ishlashiga, sinfda ijtimoiy muhitni boshqarish qobiliyatiga va pedagogik muammolarni tez va samarali hal etishiga yordam beradi. Treninglar va amaliy mashg'ulotlar o'qituvchilarning muloqot qilish ko'nikmalarini yaxshilashga, ijtimoiy vaziyatlarga moslashish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

MUHOKAMA. Ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida muhim omil bo'lib, bu nafaqat o'quvchilarning muvaffaqiyatiga, balki ta'lim tizimining samaradorligiga ham ta'sir qiladi. Bunday kompetensiyalarni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodologiyalarni qo'llash zarur.

XULOSA. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijtimoiy va pedagogik muammolarni hal qilish qobiliyatlarini shakllantirish ularning kasbiy faoliyatini samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida bu kompetensiyalarni rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik metodlar va treninglar tizimi kerak. Ularning yordamida o'qituvchilar ijtimoiy va pedagogik vaziyatlarni samarali boshqarishga, o'quvchilarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishga erishadilar.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Shakarova, G. K. (2017). "Boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining kommunikativ kompetensiyalari". Pedagogika va psixologiya jurnali.
2. Karimova, D. M. (2020). "Pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish metodlari". Toshkent: Ta‘lim nashriyoti.
3. Zaynalova, I. F. (2018). "O‘qituvchining ijtimoiy kompetensiyalari: nazariy asoslar va amaliyot". Pedagogik tadqiqotlar to‘plami.
4. Bektemirov, A. A., & Mustafoyev, R. (2021). "Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining emotsional intellekti". Ta‘lim va rivojlanish.